

Ruske čete zasedle Bukarešto, glavno mesto Rumunije!

Ameriške oklopne kolone okupirale Reims, slovito francosko katedralsko mesto. Prva in tretja ameriška armada prodirata proti Belgiji in Nemčiji. Velika konfuzija med nemškimi vojniki. Zavezniki ujeli čez 45,000 sovražnikov v ofenzivi v južni Franciji.—Dve ruski armadi se združili po okupaciji rumunskega oljnega polja. Čehi in slovaški partizani v akciji proti nemški sili v Slovačiji.—Ameriški letalci potopili tri ladje v napadu na japonsko brodovje

LONDON, 31. avg.—Premier Stalin je v odredbi dneva naznanil, da so sovjetke čete danes zasedle Bukarešto, glavno mesto Rumunije. Ruske kolone so prodrle do Bukarešte po padcu Ploesti, središča glavnega oljnega polja v Evropi.

MOSKVA, 31. avg.—Ruske oborožene sile, ki so včeraj zasedle Ploesti, bliskovito prodirajo proti Bukarešti, dočim so druge kolone prodrle do bolgarske meje ob provinci Dobrudža. Vsa znamenja kažejo, da se bo prodiranje nadaljevalo in da bodo sovjetke čete kmalu prekorčile staro bolgarsko mejo.

Naznanilo dostavlja, da decimirane nemške čete beže v neredu. Rusi so v enem dnevu ujeli 15.000 nemških vojakov, v teku sedanje ofenzive pa so vsega skupaj ujeli nad 300 tisoč nacističnih vojakov.

Zavezniški stan v Franciji, 31. avg.—Ameriške oklopne kolone so okupirale Reims, katedralsko mesto in pozorišče ljutih bitk med Nemci in zavezniči v prvi svetovni vojni. Nemške čete so se umaknile iz Reimsa brez boja.

Oddelki tretje ameriške armade, katere poveljnik je general George S. Patton, so začele po okupaciji Reimsa prodirati naprej proti Belgiji. Poročilo pravi, da so prvi oddelki oddaljeni samo 25 milj od belgijske meje.

Sede zdaj je bilo razkrito, da je v akciji na francoski fronti tudi prva ameriška armada pod poveljstvom generala C. H. Hodgesa. Ta je prodrla 20 milj daleč v smeri Laona po okupaciji Sasonsa. Prva in tretja armada sta v ofenzivi na ozemlju severovzhodno od Pariza.

Tretja ameriška armada je ustanovila nova mostišča na reki Aisne v bližini Neufchâtel, 45 milj južnozapadno od Sedana, zvečinskega mesta. Hitlerjeve čete so 1. 1940 skozi to mesto invadirale Francijo. Prva ameriška armada prodira proti Nemci in udrla je že na ozemlje, ki je oddaljeno samo 45 milj od nemške meje.

Kot kaže, britske armade so se v okupaciji Longchamps približale Vernonu, 47 milj severovzhodno od Pariza; zasedle so Montmorency in s tem presekaile pot med Parizom in Rouenom.

Prva iz fronte omenjajo kot najmočnejši med nemškimi vojniki. Zavezniki so se v prodiranju proti Belgiji in Nemčiji naleteli na močan odpor s strani nemških vojakov.

Rim, 31. avg.—Ameriška armada pod poveljstvom generala Alexandera LeMayja je za petami ostankom nemške oborožene sile, ki so se umaknile ob reki Rho. Ameriške čete so 13 milj severno od Rima ujeli 13.000 nemških vojakov, ki so skušali preiti preko Drome.

Stavka v internacijskem taborišču
Fort Staunton, N. M., 31. avg.—V tujakšnem internacijskem taborišču, v katerem se nahaja Fritz Kuhn, bivši vodja Nemško-ameriškega bunda, nacistične organizacije, je izbruhnila gladovalna stavka. Avtoritete niso razkrile vzroka stavke.

RUSIJA KRITIČNO ZIRA STALIŠČE TURŠKE VLADE

Nemški špioni in agenti aktivni v Turčiji

RUMUNSKA KOMISIJA V MOSKVI

Moskva, 31. avg.—Sovjetska Rusija, ki je združila nemško silo na Črnem morju, je pozvala Turčijo, naj pomaga zavezniškim silam v prizadevanjih za osvoboditev južnovzhodne Evrope, istočasno pa je pravda, glasilo komunistične stranke, obdolžila turško vlado dvoobrazne igre z Nemčijo.

Pravda trdi, da Turčija ni storila še nobenega odločnega koraka, da zatre špijonažo in propagando agentov nacistične Nemčije proti sovjetski Rusiji. Vodilni turški listi so še pod vplivom teh agentov. Nemški diplomati še vedno prirejajo zabave, katerih se udeležujejo turški uradniki. V Turčiji je še vedno čez 1300 Nemcev, med temi člani diplomatskih, vojaških in letalskih štabov. Ogabno in poniževalno stališče turških avtoritet napram nemškimi diplomatom je nerazumljivo.

Opazovalci trdijo, da so se Rusi naveličali izgovorov in zavlačevanja turške vlade v momentu, ko bi skupna akcija lahko pospešila zrušenje nemške strukture v južnovzhodni Evropi. Pravda je namignila, da bo rdeča armada s pomočjo Rumunije dokončala delo na Balkanu brez Turčije.

Govornik na moskovski radiopostaji je udaril po Bolgariji. Dejal je, da neutralsko, katero je proglasila, je le pretveza in da še vedno pomaga nacistični Nemčiji.

Uradna ruska časniška agencija Tass je objavila poročilo iz Konstanca, rumunskega pristanišnega mesta ob Črnem morju, da so nemške bojne ladje in parniki našli varno zavetje v bolgarskih lukah ob Črnem morju in ob reki Donavi.

Člani rumunske komisije so dospeli v Moskvo, kjer bodo podpisali premirje z zavezniči. Načelnik komisije je princ Barbu Stirbey, ki je bil več mesecev aktiven v manevrih, kateri so rezultirali v omejitvi Rumunije od nacistične Nemčije.

Nemški feldmaršal ubit v Franciji?
London, 31. avg.—Poročila iz Stockholma, Švedska, trdijo, da je bil feldmaršal Guenther von Kluge, poveljnik nemških armad v Franciji, ubit. Poročila še niso potrjena. Kluge je nasledil feldmaršala Karla von Rundstedta kot poveljnik nemške oborožene sile v Franciji pred petimi tedni.

Vojni podtajnik Patterson se vrnil v Washington
Washington, D. C., 31. avg.—Vojni departament poroča, da sta se vojni podtajnik Patterson in general Somervell, poveljnik letalske sile vrnila v Washington iz Evrope. Obiskala sta bojišča v Italiji in Franciji.

Egipt bo zahteval popolno neodvisnost
Kairo, Egipt, 31. avg.—Premier Mustafa Nahas je dejal, da bo Egipt skušal uresničiti tri glavne cilje. Eden je popolna neodvisnost, drugi konsolidacija demokratičnih načel, tretji pa poglabitev z drugimi arabskimi deželami v svrhu ustanovitve enotnega bloka v okviru svobodnih narodov.

Domače vesti

Obiski
Chicago.—Glavni urad jednote in uredništvo Prosveta so 30. avg. obiskali John M. Stonich iz Puebla, Anton Jersin, gl. tajnik ZSZ iz Denverja, in Leo Jurjovec iz Chicago.

Vesti iz Minnesote
New Duluth, Minn.—V bolnišnici St. Luke's v Duluthu se nahaja težko bolan John Pikuš, član društva 205 SNPJ.

Soudan, Minn.—Tukaj je umrl George Zupancich, star 75 let. Zapušča ženo, štiri sinove (eden je pri vojakih) in dve hčeri.

Ely, Minn.—Joseph Skala star 79 let, trgovec v pokopju je umrl na svojem domu po petdesetletni bolezni. Zapušča ženo, šest sinov (eden pri vojakih) in osem hčera.

Novi grob v New Yorku
Brooklyn, N. Y.—Tukaj je umrl na svojem domu John Fugina, star 59 let in rojen v Črnem morju.

Iz Clevelanda
Cleveland.—John Dolencich, star 53 let, je po dolgi bolezni umrl na svojem domu, rojen pri Belovaru na Hrvaškem. Tukaj je živel 28 let in zapušča ženo in dve hčeri.—Za srčno hibo je po daljšem bolehanju umrl Jakob Zagar ml., star 35 let in rojen v Clevelandu. Zapušča starše, brata in sestro, oba pri vojakih, in več sorodnikov.—Po šestmesečni bolezni je umrl Frank Šivic, star 62 let. Doma je bil iz vasi Podslivnica nad Cerknico, odkoder je prišel v Cleveland pred 43 leti. Tukaj zapušča ženo, dva sinova, oba pri vojakih, tri hčere in štiri vnuke. Bil je član SDZ.—V Franciji je bil 3. avg. ranjen Pfc. Edward B. Kulnik, star 21 let. Pri vojakih je od lanskega oktobra in preko morja od prošlega junija.—Dne 4. avg. je bil v Franciji ubit Pvt. George F. Valjavo, ki je bil pri vojakih od lanskega januarja in preko je bil poslan prošlega junija. Zapušča očeta, štiri sestre in šest bratov, od katerih so štirje pri vojakih (eden pogrešan od 22. jan. v Italiji).—V bitki v Franciji je bil ranjen v obe nogi S/Sgt. Fred Grosel, star 23 let, pri vojakih štiri leta in preko dve leti in pol. Svojim staršem, družini Joseph Grosel je pisal iz bolnišnice iz Anglije.

Zavezniški napad na Korčulo

Partizani porazili bolgarske čete

Rim, 31. avg.—Zavezniške pehotne enote so s pomočjo pomorske in letalske sile invadirale Korčulo, otok v bližini dalmatinskega obrežja med Splitom in Dubrovnikom, poročila glavni zavezniški stan v Italiji. V bitkah so zadale težke udarce nemški sili.

Poročilo dostavlja, da so bombe porušile več vojaških objektov in zanesle požare. V napadu so sodelovali letalci zavezniškega letalskega zbora na Balkanu, ki podpira operacije jugoslovanske osvobodilne armade, katere poveljnik je maršal Tito.

London, 31. avg.—Jugoslovanski partizani so zgradili dva bolgarska bataljona v bitki ob gori Slatibor v Srbiji, se glasi vest iz glavnega stana maršala Tita. To ozemlje so partizani počistili.

Vest pravi, da so partizani ubili 850 in ujeli 120 sovražnikov v bitki. Partizani so zgradili tudi dva tisoč sovražnikov v bitki pri Kolasini, Črna gora.

Švica dovolila prevoz ranjencev

London, 31. avg.—Nacistična časniška agencija Transocean poroča, da so švicaske avtoritete dovolile prevoz nemških vojakov, ki so bili težko ranjeni v bitkah z zavezniči na italijanski fronti, skozi Švico v Nemčijo.

Diskuzije o zlomu japonske sile

Sestanek med Churchillom in Rooseveltom

London, 31. avg.—Načrti o zadanju smrtnih udarcev Japonci v prihodnjih mesecih bodo glavni predmet diskuzij med premierjem Churchillom in Rooseveltom, ko se ponovno sestane na konferenci, po mnenju tujakšnih opazovalcev. Kdaj in kje se bosta sestala, je še tajnost.

Problemi, nanašajoči se na okupacijo Nemčije in prehod iz vojne v mir v Evropi, bodo zavzeli drugo mesto na konferenci. Poostreitev vojnih operacij proti japonski sili na kopnem, morju in v zraku je večja zadeva.

Predsednik Roosevelt, ki je pred nekaj tedni obiskal Havajske in Aleutske otoke, je dobil informacije o pripravah za usoden udarec japonski sili v razgovorih s poveljniki ameriške armade in mornarice. Britska vlada pozorno zasleduje razvoj dogodkov na Daljnem vzhodu.

Ameriška bojna mornarica je po obsegu dvakrat večja od japonske. Slednja se skriva in noče riskirati spopada z ameriško bojno mornarico. Churchill je dejal, da bo britska bojna mornarica na Pacifiku ojačena po kapitulaciji Nemčije.

Vprašanje plovbe in kako veliko silo zavezniški lahko vržejo v boje proti Japoncem na Pacifiku po zaključenju vojne v Evropi pride na površje. Poraz Nemčije bo sprostil veliko številno bojnih ladij za akcijo proti Japoncem.

Nemške čete zapuščajo Italijo

Bitke med fašisti in partizani

Bern, Švica, 31. avg.—Poročila iz obmejnih krajev pravijo, da nemške čete odhajajo iz provinc Liguria, Emilia in Piedmont v smeri Alp in Brennerskega prelaza. V teh provincinah so ostale Mussolinijeve fašistične sile, ki se morajo boriti z italijanskimi partizani.

Provincia Emilia vključuje del Apeninskega gorovja, kjer imajo Nemci gorsko trdnjavo. Poročilo potrjuje prej objavljene vesti o umiku nemških čet.

Buletin iz glavnega stana italijanskih partizanov omenja ljube bitke med njimi in Mussolinijevimi fašisti, ki so v nekaterih krajih zavzeli značaj civilne vojne.

Zavezniki ne bodo zavrgli ciljev

Brezpogojna kapitulacija Nemčije in Japonske

Washington, D. C., 31. avg.—Državni tajnik Cordell Hull je izjavil, da ne bodo naciji dosegli ničesar s tipanjem za sklenitev pogojnega mira. Deklaracija, da se morata Nemčija in Japonska podati brezpogojno, drži.

To je bil Hullov odgovor generalu Kurtu Dittmarju, nemškemu radijskemu komentatorju, ki je izjavil, da bo Nemčija ustavila bojevanje, če bodo zavezniki revidirali vojni cilje. Dittmar je priznal kritičen položaj nemških armad na frontah.

Hull je namignil, da se bosta predsednik Roosevelt in premier Churchill sestala prihodnji mesec in razpravljala o poteku vojnih operacij, kakor tudi o brezpogojni kapitulaciji Nemčije in Japonske. Državni tajnik je dal razumeti, da izraža mnenje zavezniških vojaških voditeljev in da ne bosta Washington in London revidirala vojnih ciljev.

NAČRTI GLEDE OKUPACIJE NEMČIJE REVIDIRANI

Zavezniške armade bodo morale invadirati Nemčijo

USTANOVITEV VOJASKE VLADE

London, 31. avg.—Znamenja so, da bodo morali zavezniški revidirati svoje načrte glede okupacije Nemčije. Namesto razkosanja Nemčije na separatne cone britske, ameriške in ruske okupacije naj bi se spojili ameriška in britska sila, kar pomeni zavrnjenje ideje glede demarkacijske črte med njima.

Med zavezniškimi voditelji je nastal dvom, ali je sploh kdo v Nemčiji, ki bi mogel barantati z njimi o kapitulaciji. Očitno je, da se bodo vodilni naciji, katerih glave so na kocki, borili do konca. Od izjavljene vojaške revolte proti nacističnemu režimu v juliju je postalo jasno, da ne more noben nemški general dvigniti bele zastave v imenu države.

Zavezniški vojniki in politični voditelji ne verjamejo, da se bo zgodovina iz leta 1918 ponovila in da bodo Nemci odločili orožje, ko bodo še na tujem ozemlju. Vse kaže, da bodo morale zavezniške armade znesti vojno v Nemčijo in zgraditi nacistično oboroženo silo na njenem ozemlju.

Z vidika te možnosti so se pričele diskuzije glede revizije načrtov o okupaciji Nemčije. Nekateri kritiki trdijo, da bo predlog glede ustanovitve skupne ameriško-britske okupacijske cone v notranjosti Nemčije naletel na opozicijo v Moskvi, ker prvotni načrti določajo tri separatne okupacijske cone.

Zagovorniki nove skeme so uverjeni, da se bodo nastale poteškoče lahko premagale z ustanovitvijo vrhovne zavezniške kontrolne komisije v Berlinu, v kateri bodo imele Velika Britanija, Amerika in Rusija enako reprezentacijo. Ta komisija bi bila v bistvu zavezniška vojaška vlada v Nemčiji.

Konferenca gubernorjev mehiških držav

Mexico City, 31. avg.—Gubernorji mehiških držav, vojaški poveljniki in drugi voditelji so se sestali na konferenci v glavnem mestu, na kateri razpravljajo o važnih vprašanjih. Konferenca je bila sklicana pred otvoritvijo zasedanja kongresa. Razgovori se tičejo vojnih naporov, poveljnih načrtov, inflacije in podhranjenosti industrije. Možnost je, da bo kongres sprejel predlog, da Mehika pošlje ekspedicijsko armado na Pacifik ali v Evropo. Predsednik Manuel Avila Camacho in člani njegovega kabineta so se sestali na izredni seji.

Smith ne vidi zmage pri volitvah

Detroit, Mich., 31. avg.—General L. K. Smith, predsedniški kandidat stranke America First, je priznal, da bi bilo bedasto, če bi trdil, da bo njegova stranka zmagala pri novembrskih volitvah. "Naše gibanje je vzgojno-gospodarsko značajno," je dejal. "V tem letu ne bomo prodrli, pripraviti pa se moramo za zmago 1. 1948. Prepričan sem, da se nam bodo pridružili ljudje, ki niso zadovoljni s smernicami starih političnih strank."

Svedska internirala ameriške letalce

London, 31. avg.—Poročila iz Stockholma pravi, da je Švedska internirala člane posadke treh ameriških letalnih trdnjav, ki so morali pristati na švedskem ozemlju.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združeno državo (izven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co., \$7.50 za celoletno, \$3.75 za pol leta; za inosemstvo \$6.00. Subscriptions rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year. Cene oglaševanja po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštuno. Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vso, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 28, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (September 30, 1944), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Delavski dan

Pred nami je zopet Labor day—delavski dan ali praznik. Za ameriško organizirano delavstvo je velikega simboličnega pomena, kajti s tem praznikom si je priborilo javno priznanje kot važna sila dežele.

Ta praznik je čisto ameriška ustanova. Po simbolizmu se zelo razlikuje od Prvega maja, ki je mednarodni praznik razredno zavdnega ali revolucionarnega delavstva. Ameriški Labor day je bil zakonito ustanovljen v resnici kot protiutež Prvemaju, ki je pred prvo svetovno vojno in še tudi pozneje bil strah ameriški reakcij.

Ameriški delavski dan ima svoj izvor v delavskem gibanju, ki je bilo znano kot Knights of Labor—Vitezji dela. To gibanje je vzevalo in tudi zatnilo v desetletju 1880-1890. Po svoji ideologiji je bilo to gibanje radikalno, toda tipično ameriško. Med ameriškim delavstvom marksizem ali socializem takrat še ni bil poznan—ta je bil poznan le med radikalnimi tujerodnimi delavci, predvsem med Nemci, ne med domačini. Toda razmere so bile take, da so poglone tipično ameriške vrste radikalizem, ki je naglo zagorel pod zastavo Vitezov dela in tudi naglo ugasnil. Izpodirnila ga je Ameriška delavska federacija, ki je bila ustanovljena v isti dobi.

Kot svoje vrste radikali so pripadniki Vitezov dela leta 1882 v New Yorku prvi ponedeljek v septembru priredili velike delavske manifestacije, ki so jih krstili za "delavski dan." Dve leti pozneje se na isti dan zopet vršila slična manifestacija, ha kateri je bila sprejeta resolucija, da si ameriško delavstvo postavi ta dan za svoj praznik.

Te ideje se je oprijela tudi Ameriška delavska federacija, ki je na svoji ustanovni konvenciji leta 1885 zaključila, naj si organizirano delavstvo izbere en dan v letu za svoj praznik. Na svoji drugi konvenciji leta 1886 je na mednarodni delavski kongres, ki se je vršil v Evropi, poslala svojega delegata z navodilom, naj deluje za ustanovitev mednarodnega delavskega praznika.

Federacija je bila v svojih prvih letih radikalna in se ni branila novih idej. Toda je kmalu postala bolj konservativna. Ko je mednarodni delavski kongres leta 1889 proklamiral Prvi maj za svetovni delavski praznik, se ga ADF ni oklenila, "dasi ga je prvotno sugestirala. Odpravila ga je, ker se ni hotela podati v revolucionarne vode, pridno pa je agitirala za ustanovitev ameriškega delavskega praznika.

Tako je konservativnejši del ameriškega organiziranega delavstva pod vodstvom pokojnega Samuela Gompersa začel praznovati svoj delavski dan prvi ponedeljek v septembru. V več državah je ta dan postal tudi zakonit delavski praznik. Do leta 1909 je ta praznik že postal tako popularen, oziroma agitacija zanj tako velika, da ga je kongres proglasil za splošni narodni praznik, posvečen delu. Kot rečeno, je pri tem igral veliko vlogo tudi strah pred revolucionarnim delavstvom, ki je demonstriralo svojo voljo in težnje na Prvega maja.

Tako je ameriško delavstvo prejšnja leta praznovalo dva praznika. Radikalno orientirani delavci so se bolj in bolj oklepali Prvega maja, konservativni unionisti pa Labor dayja. Slednjim so šle na roko tudi državni oblasti, ki so s proklamacijami in "delavskimi govori" pozivale ljudstvo na praznovanje.

Odkar pa sta tudi Hitler in Mussolini ukradla Prvi maj in ga proklamirala za fašistični delavski praznik, je ta dan dokaj izgubil na svojem delavskem bleku in privlačnosti. In to posebno v Ameriki. Zda se Mussolini in Hitler hitro bližata svojem zatonu in Prvi maj bo gotovo zopet dobil nazaj ves svoj pomen—ali pa bo še razširjen. Lahko postane pravi ljudski mednarodni praznik, posvečen propagandi svetovnega miru in bratstva.

Amerika ima svoj lastni delavski praznik, ki je posvečen delu. Zadnjih par let ga je delavstvo praznovalo v pretežni meri pri delu v vojnih industrijah. Ni bilo časa za praznovanje, kajti klie je bil za čim večjo produkcijo bojnih letal, bojnih in trgovskih ladij, tankov, topov, municije in vsega drugega, kar je potrebno za čim učinkovitejšo ubijanje "atavstva božjega" in razdejevanja mest in vasi, sploh vsega, kar je človeštvo zgradilo v potu svojega obraza.

Pri tem delu sta ameriško delavstvo in ameriški industrijski genij prekosila samega sebe, ves svet. Zgradila sta toliko bojnih letal, bojnih in trgovskih ladij, pa tankov in topov in municije in vsega drugega vojnega materiala, da sta zamajala in bosta razrušila še pred par leti mogočno očiščno trdnjavo. Ta nacifasistična trdnjava se ruši ob potu, krvi in solzah zavezniških narodov.

Tudi ameriški delovni narod bo doprinesel ogromne žrtve v potu, krvi, solzah in težkih davkih v tej gigantski borbi. Žal, da ta borba ne prinaša tistega, o čemer so mnogi sanjali še pred par leti in kar je predsednik Roosevelt obetal v svojih "štirih svobodah." Tudi "stoletja navadnega človeka" ne prinaša ta krvava borba.

Za vse to, kar so nam obetali visoki državniki še pred par leti in kar jim je takrat tako rado verjelo—med njimi tudi skoraj vsa tako znana "inteligencia"—za vse to se bo moralo delovno ljudstvo po vsem svetu trdo in mogoče tudi krvavo boriti. Boriti se bo moralo tudi delovno ljudstvo te velike dežele, na eni strani neizmerno bogate, na drugi zelo revne.

In tej veliki borbi za pravice tlačnih, za večji košček kruha slabo hranjenih, za boljše streho mnogih in za pravico do dela vseh onih, ki so zmožni in ki so pripravljeni delati ob dostojni plači, naj bo posvečen Labor day, edinstveni praznik ameriškega delavstva.

Glasovi iz nasebina

O SVETOVNEM POLOŽAJU

Los Angeles, Calif.—Časopis Prosveta me zelo zanima. Najrajši čitam o svetovnih dogodkih. Uredniški članek "Na razpotju dveh dob," ki je izšel 19. avgusta, je bil zanimiv. Pred meseci sem čitala v vašem listu tudi glede združene Evrope. Tudi omenjeni članek mi je ugaljal. Jaz sem videla v Red Lodgu, Mont., igro z naslovom "Združena Evropa." Toda videla sem jo samo enkrat, kar pomeni, da so gotovi elementi na delu proti vsaki združenji Evropi, kajti v primeru, da bi se ta zasnova uresničila, potem bi bilo to v škodo onim tiranom, ki žive od ljudske bede.

Neskončna škoda je, da Evropa še danes ni zrela za združitev. Res čudno, da se niso evropski narodi naučili od Združenih držav, da je v združenju moč. Vse kaže, da nimajo v Evropi niti enega učenjaka, ki bi ljudem odprl oči in jim temeljito pojasnil, da bo konec vojn šele tedaj, ko bodo pometli s svojimi starokopitnimi vladarji. Oni so zanimali sedanjvo vojno, zato jih evropska ljudstva ne smejo nazaj sprejeti, če nečejo priti iz dežja pod kap! Samo pomislimo, kaj je dejal pred britskim parlamentom Winston Churchill! Dejal je, da ni zato prevzel predsedništvo vlade, da bi likvidiral britski imperij. Ali mož ne ve, da se danes ves svet bojuje in da smo na razpotju dveh dob?

Rada bi videla, da bi v Prosveti bolj podrobno in natančno opisali, kako je svet danes na razpotju in da prihaja iz stare dobe v novo in tako bi naši jednotarji dobili več jasnosti o demokraciji in imperializmu.

Ako bi svetovni učenjaki, profesorji in drugi izobraženci podali ljudstvu bolj jasno sliko in govorili in pisali resnico, potem ne bi imeli zopet vojno.

Ako bi kriminalci, ki so povzročili zadnjo vojno, kaznovali, bi bilo danes drugače na svetu. Sedanja vojna se, ne bi smela končati poprej, dokler ne pridejo vsi kriminalci v roke pravice. Potrebno je, da se postavi na zahtojno klop vse od kraja, vse one, ki so na ta ali oni način pripomogli do svetovnega klanja. In če bodo to storili, potem ne bomo imeli več vojn, potem je to zadnja vojna. Ako bodo pa ušli kazni, potem se pa lahko prične mo prijavljati za prihodnjo vojno! Prav tako je potrebno, da se sprejme zakone, kateri bodo določali, da je v vojni pobijati ljudi prav tako velik zločin kot v mirnem času, v civilnem življenju.

Narodi, ljudstva se morajo pripraviti za mir. Toda miru ne bo, dokler se ne kaznuje one, ki so odgovorni za to organizirano klanje. Z vladarji, tirani, je treba pomesti enkrat za vselej. Narodi se morajo osvoboditi teh pijavk!

Angela Plesec.

O MEŽNARJU IN SV. ANTONU

Cleveland, O.—Poletje se je nagnilo in imamo prav mrzlo vreme in dež. Že sedaj se bojim dolgih zimskih večerov in mraza. Prosveta mi zelo ugaia, ker prinaša dosti novic in ima dobre dopisovalce obojega spola. Neki dopisnik je zadnjič omenil o sv. Antonu, da ga bo treba prositi za ženine. Ko sem čitala tisti dopis, sem se spomnila tega zgodbo:

V stari domovini smo imeli poleg župnišč tudi kaplanije, za nameček pa še cerkvice-po raznih vaseh, v katerih so se brale maše nekakrat na leto. Tako je bila tudi na nekem hribočku cerkvice sv. Antona. Imela se je vršiti božja služba in romarji so prihajali od vseh strani. Župnik je zapovedal mežnarju, naj cerkev očisti in prezrači. In res, mežnar se je polotil nevhvaležnega dela. Ko je cerkev pomel, je vzel cunjio in pričel brisati prah. Spravil se je na sv. Antona, toda ker je bil svetnik izrezan iz lesa, je bil že ves črviv in sesul se mu je v kose. Ves prestrašen je takoj letel župniku naznanit, kaj se je zgodilo. Župnik ni vedel, kaj naj stori in bil je v silni zadregi. Da bi se kje sposodil sv. Antona, je bilo nemogoče. Kmalu pa mu pade v glavo brihtna misel. Prišel je pregovarjati mežnarja, naj on stopi v oltar in stoji kot pribit ves čas maše. Po maši bi pa takoj zaprl cerkev iz enega ali drugega vzroka. Mežnar pa ni hotel pristati. Toda župnik je vedel, da bo božja pot prinesla dosti dohodkov, zato je mežnarju obljubil, da ga bo pošteno plačal za uslugo. Končno sta se pogodila, da bo stal v oltarju do konca maše.

Drugi dan je mežnar oblekel suknjo in si nataknil na glavo svetniško čepico in se postavil na oltar v pozo sv. Antona. Pričela se je maša. Nato pa je šel župnik na prižnico in pričel prigovarjati. Pridigo je pričel takole: "Poglejte sv. Antona, ki ste ga prišli danes počastiti. Le pogledjte ga dobro—on bo stal v oltarju za vse večne čase." Tedaj pa se je oglasil mežnar in zakričal: "Pri moji duši, ne bom ne! Midva sva se pogodila le za časa maše!" naker je skočil dol. Ljudje so se od presenečenja porazgubili, toda v tisti cerkvi ni bilo nikoli več maše. Mežnar pa je izgubil obljubljeno plačilo.

Frances Penko.

PISMO VOJNEGA UJETNIKA

Upravnik Filip Godina je prejel sledeče pismo od primorskega rojaka, ki se nahaja v Združenih državah kot italijanski ujetnik. Dragi nepoznani Slovenec!

Oprostite, ker se Vam predzajem pisati. Sem primorski Slovenec, doma blizu Gorice. Imam prošnjo do Vas. Rad bi čital slovenske časopise, zato se obračam do Vas, ako bi mi pošiljali Prosveto. Tu bi zelo radi čitali slovenske časopise, katere že nismo dolgo.

Jaz se nahajam v državi Washingtonu, blizu mesta Tacoma. Težko nam je biti skupaj z onimi, ki so nas preganjali v domovini, kakor da bi bili njihovi sužnji. Slovenski ujetniki se nahajamo v Ameriki zaradi Italijanov, ker so oni nas poglani v Afriko. Upreti se jim nismo mogli, ako bi se, bi nas pobili.

Naj Vam povem, ko sem bil 1. 1940 doma, sem bil priča, ko so italijanski fašisti požigali vse naše vasi v okolici Gorice in Trsta.

Znano Vam je, kaj se danes godi v Jugoslaviji in Primorskem, kako hlabro se naše (partizanske) čete bore za pravice ponižanih in razžaljenih, za svobodo našega delavskega in kmečkega ljudstva. Vas lepo prosim, če bi bilo mogoče, da bi dobival časopis Prosveto.

Končam in Vas kakor tudi ostale Slovence najlepše pozdravljam. Franc Primčič, doma od Gorice.

PISMO ROJAKA ADAMIČU

Sledeče pismo je prejel pisatelj Adamič, on pa ga je poslal tajništvu SANSa, katero nam je pismo izročilo za priobčitev.

Spoštovani gospod Adamič! Pred nedavnim sem se seznanil z nekim ameriškim Slovence, ki služi kot oficir v ameriški armadi. Pričela sva pogovor o naši preteklosti in tudi o bodočnosti. Pri tem sem se izrazil, kako rad bi imel nekaj slovenskih knjig, da bi jih skupno z mojimi tovariši prebral ter bi si s tem krajšali čas in istočasno tudi marsikaj novega naučili. Seveda mi je zgoraj omenjeni oficir, kapetan po činu, obljubil svojo pomoč ter kmalu preskrbel nekaj izvodov Prosvete, Enakopravnosti in nekaj knjig. Takoj sem se lotil čitanja in posebno v Prosveti so mi ugajale Vaše izjave. Opazil sem, da v Ameriki ni popolne enotnosti med Slovenci—kar se tiče naše bodočnosti, vendar spoznal sem iz različnih člankov, da ogromna večina ameriških Slovencev misli z nami.

Isto tudi mi Slovenci in Hrvatji (ker se še v začetku tega pisma nisem predstavil, pripominjam zdaj nekaj besed o naših edinicah. Bivša fašistična vojska je pobrala Slovence in Hrvatje iz Primorskega ter sestavila "Specialne delavske čete" in v eno teh sem prišel tudi jaz, dasiravno sem bival v Ljubljani in kasneje interniran, vzrok tega pa je morda, da sem bil rojen v Trstu. Po propadu fašizma, so nas prevzeli Američani in sedaj smo zaposleni kot Slovenska edinic v vojski Združenih držav.) mislimo vsi brez izjeme kot Vi. To moje mnenje sem izpovedal dotičnemu g. kapetanu, kateri mi je dal Vaš cenjeni naslov ter nam povedal, da Vi nam boste gotovo pomagali.

Namenil sem se obrniti k Vam z majhno prošnjo in upam, da mi ne boste zamerili. Vem namreč, da če pisatelj, da Vaše knjige so zanimive in poučne. Zato Vas prosim, če bi nam mogli poslati kakršnekoli slovenske knjige, kar je v Vaših močeh, za kar bi Vam bil zelo hvaležen. Gotovo Vam je znano, kakšne so bile razmere v Istri in slovenskem Primorju in gotovo veste tudi, da so se v naš jezik vrinile nekatere tujke, katere bi bilo treba takoj odpraviti in to bomo dosegli edino z branjem lepih slovenskih knjig.

Upam, da razumete moje težnje ter mi zato tudi priskočite na pomoč. V pričakovanju Vašega cenjenega odgovora se že vnaprej najlepše zahvaljujem. Sprejmite moje najiskrenejše pozdrave. Marijan Dolgan.

Pripomba uredništva: Prosim naše rojake, ako imajo kakšne slovenske knjige na razpolago in bi jih lahko pogrešali, da jih pošljejo na sledeči naslov: Sgt. Marijan Dolgan, 328th Slav Co. APO No. 386, U.S. Army.

jih pošljejo na sledeči naslov: Sgt. Marijan Dolgan, 328th Slav Co. APO No. 386, U.S. Army.

SPOMIN NA RAPALSKO POGODBO IN ROJSTNI KRAJ

Milford, N. J.—Rapalsko pogodbo so podpisali meseca novembra 1. 1921 za Jugoslavijo Vesmi, Trumbić in Kosta Stojanović, za Italijo pa Gioletti, grof Sforza in Bonomi. Ta pogodba je bila za Slovence in Hrvatje velika narodna katastrofa. S tem dogovorom je bilo izročeno Italiji vse Primorje, del Kranjske in Istre. Kakor hitro so dobili Italijani pod svojo oblast Primorsko s Trstom vred, so takoj obrnili ves trgovski promet proti severnim italijanskim lukam.

Naš mali kmet in vsa srednja Evropa se je posluževala tržaške luke, po okupaciji Trsta pa je postala tržaška luka mrtva in prav tako mesto Trst. Našemu ljudstvu so Italijani diktirali nizke cene za vse, kar so imeli na prodaj in tako popolnoma zaslužili naš narod. Tako so Italijani dobili potom krivične rapalske pogodbe ogromne naravne zaklade slovenske in hrvaške zemlje in zaslužili okoli 700 tisoč Jugoslovancev.

Ko so leta 1918 prišli Italijani na slovensko ozemlje, so bili zelo prijazni, toda po nekaj dneh so zaobrili svoje lice in sramotno zatajili vse obljube. Ni jim bilo dovolj, da so dobili ogromne naravne zaklade, temveč so se čez nekaj dni po okupaciji vrgli na slovenske šole in slovensčina je morala izginiti iz šol in javnega življenja. Uničili so vse kulturne in gospodarske ustanove ter konfiscirali njih imetje ali pa vse skupaj zažgali. One slovenske voditelje ustanov, ki so se jim upirali, so pa pretepli in jih izgnali na razne italijanske nezdruge otoke, odkjer se je malo kdo povrnil. Razumljivo, temu barbarskemu početju se je naše ljudstvo neprestano upiralo in so bojevalo za pravice na svoji grudi. Veliko Slovencev pa ni moglo več vztrajati pod krutimi okupatorji in so se izselili v razne kraje sveta. Računa se, da se je izselilo kakih 80.000 primorskih Slovencev.

Oni Slovenci, ki so ostali doma, so v teku zadnjih petindvajset let silno veliko pretrpeli, toliko pretrpeli, da bi se kamen zjokal. Primorski Slovenci so petindvajset let vztrajali in upali, da pride dan njihovega vstajenja, konec njihovega suženjstva. In prišel je trenutek—zavezniške armade so zdrobile fašizem. In sedaj slišimo o primorskih Slovenceh, kako delajo za preporoti, za svobodo na svoji lastni zemlji. In ne samo to: delajo za združitev s Srbi, Hrvati, Črnogorci in sploh z vsemi balkanskimi narodi v demokratični federativni Jugoslaviji.

Da ne pozabimo! Isti Sforza in isti Bonomi, ki sta podpisala rapalsko pogodbo, sta danes v novi italijanski vladi in delujeta na to, da bi Italija obdržala največ kot mogoče okupiranega slovenskega ozemlja. Sforza je to pokazal s tem, ko je priporočal, da ostane Trst pod Italijo, a tržaška luka naj bo mednarodna, pod nadzorstvom centralne evropske komisije. Grof Sforza ni niti omenil Istre, Gorice in primorskega zaledja. On namreč smatra vso okupirano ozemlje za "terra italianissima". Tako je predznanost Italijanskih politikov, ki se smatrajo za demokratične in pravične, Sforza se bi rad opiral na italijansko govorico, katero se je z vso silo vsiljevalo zadnjih 25 let našemu narodu. Toda primorski narod se ni izneveril materinščini in ne zemlji svojih očetov.

Zgodovina in napredek primorskih Slovencev do zadnje svetovne vojne potrjuje slovensko samostalnost in postavlja na laž vse italijanske trditve. Trst mora priti pod Jugoslavijo. Vse tržaško zaledje je bilo že od nekdaj slovensko. Sledeče vasi, po številu deset, so bile vedno popolnoma slovenske: Prosek, Kontovel, Sv. Križ, Opčine, Bane, Trebče, Padriče, Gropada, Bazovica in Katinara. Predmestja, ki so bila tudi nekdaj slovenske vasi, so sledeča: Barkolje, Greta, Rojan, Škorklja, Verdel, Sv. Ivan, Lonjer, Kjadin, Rocol, Sv. Marija Magdalena in Škedenj.

Pred svetovno vojno je bilo v teh krajih 70% slovenskega življa, dočim so imeli Italijani večino samo v mestu samem. Po ljudskem štetju 1. 1910 so našli

The Quickest, Surest Way YOU Can Help Win This War.

v Trstu 119 tisoč Italijanov in 59.300 Slovencev. Toda štetje se ni pravilno in pošteno izvršilo, kajti v mestni hiši v Trstu so bili večinoma Italijani. Poleg tega pa ne smemo pozabiti, da jim je dovolila avstrijska vlada, da se je v dobi štirih let iz Italije preselilo v Trst več kot 40.000 Italijanov. Nadalje so italijanski uradniki šteli vse Slovence in druge narodnosti, ki so bili zaposleni pri raznih delih, za Italijane.

Slovenski zastopniki so tedaj protestirali pri avstrijski vladi zaradi krivičnega štetja, toda ker so bile Avstrija, Nemčija in Italija tedaj v prijateljski zvezi, je šel tisti protest v koš. Žalostno je bilo, da Slovence ni podpirala vlada na slovenski zemlji, ne v kulturnem in ne v gospodarskem oziru. Če so hoteli doseči svoje pravice, so morali prositi in prositi, a njih prošnje so le malo kdaj ugodili. Kakor hitro pa se je naselilo v Trstu v kako ulico nekaj italijanskih družin, jim je avstrijska vlada postavila šolo. Na drugi strani pa so sili slovenske otroke v italijanske šole, češ, da slovenskega jezika v Trstu ni treba. Ako so hoteli Slovenci pošiljati svoje otroke v slovenske šole, so jih morali sami vzdrževati. Prav tako učitelstvo. Na primer, iz Bazovice do Grograde ali do Padriče je pol ure hoda, toda otroci iz obeh vasi so morali hoditi v šolo v Bazovico, dasiravno bi lahko postavili šolo med Grogrado in Padričami. Takih in podobnih primerov je bilo veliko v Trstu in okolici.

Pravijo, da se zgodovina rada ponavlja. Tržačani so v starih časih vedno imeli svoj obrambni bataljon, pri katerem so služili naši stari očetje. Ako je prišel napad od sovražnika, je bilo skupaj sklicano vse zmožno moštvo. Take nevarnosti so večkrat prišle od Rimljanov, Benečanov in Britancev. Ker niso imeli tedaj topov kot jih imajo danes, so bile glavne trdnjave okoliški hribovi, glavna trdnjava pa je bil hrib pri Sv. Joštu v Trstu samem. Več podrobnosti o tem povedo knjige kot "Beneška Slovenija" in "Slovenska zemlja".

Zadnjo zimo sem bil v Clevelandu in sem prosil nekega Slovence, da bi mi posodil omenjene knjige za nekaj dni. On pa mi je odgovoril, da jih ima na varnem spravljene in da mi jih ne more dati. Priporočil sem mu, da bi sedaj, ko se naš narod nahaja v tako nevarnem položaju, sam črpal čtivo iz knjig in z njim seznanjal naš narod. Pa mi je odgovoril: "Jaz, jaz da bi o tem pisal?" Ne vem, kaj je mislil dotični gospod s tem rci, a povedal je dovolj, ko je nastopil proti SANSu in je poveljeval tistega "fantica" in šaro kamarilo.

Upam, da primorski Slovenci s svojo osvobodilno fronto grede preko takih kvizlingov in se bodo osvobodili izpod tujčeve pete.

Slovenska osvobodilna fronta je priključila k Sloveniji vso Primorsko s Trstom vred, tisti Trst, ki si je nekdaj samostojno vladal in za katerega so se nekoč borili naši ljudje. Danes pa naši partizani tirajo pred seboj sovražnika in v njih vlada isti duh kot je nekoč vladal v samostojnem Trstu. Da bi Trst prišel pod samostojno demokratično federativno Jugoslavijo. Z narodnim pozdravom.

A. K. Bazevec.

Skupina pittsburiških Slovanov v narodnih nošah. Od leve na desno: Clara Fleisner v poljski narodni noši. Dorothy Winovich v srbski. Nada Bubanovich v hrvaški. Olga Davis v srbski in Olga Prokopec v ukrajinski narodni noši. Namen slike pove napi.

Dednost v naravi

Leon Detela

Mnogostevnilna raziskavanja so dosegla, da podedujejo potomci kljub ogromnim razlikam v velikosti jajčne in semenske stanice enako množino razvojnih možnosti od očeta in od matere. Sicer je res, da je navadno jajčna stanica neprimerno večja od semenske, pomislimo samo na kurje ali celo na nojevo jajce, ki je ena sama stanica, toda v njej je skoraj le samo hranivo, rumenjaki in beljak in le bore malo je žive protoplazme, tako da moramo protoplazmo z jedrom dostikrat pozorno iskati v obliki za bodoči razvoj sicer zelo važnega, a ne bistvenega hraniva. Snovi, ki so za oplodnjo največje važnosti, se nahajajo predvsem v staničnih jedrih in ta so po obliki snovi enako velika pri semenskih in pri jajčnih stanicah.

Način oplodnje pri mnogih nižje razvitih živalih (praživalih) in pri najnižje razvitih rastlinah (algah, ki plavajo v vodi kot ena sama stanica, ali pa ki tvorijo v vodi dolge niti in kepe ali pa zelene prevleke po skorji dreves) nam jasno izpričuje, da je bistvo oplodnje v združitvi dveh spolnih stanic, ki sta na nižji razvojni stopnji čisto enaki. Kljub temu, da se razmnožujejo tako nizko razvita bitja spolno, ne moremo pri njih govoriti o dveh spolih, ker sta obe spolni stanici enaki, obe gibljivi in ker so tudi bitja, ki proizvajajo enake spolne stanice, enaka.

Šele pri višje razvitih bitjih opazimo, da začne kupičiti ena vrsta spolnih stanic v sebi polno hraniva, da bi bil tako čim boljše začetek vsaj prvi razvoj bodočega bitja, nastanejo jajčne stanice ali jajca, ki so radi narasle velikosti negibljiva, dočim ostane druga vrsta spolnih stanic taka, kakršna je bila od vsega početka: majhna in radi tega okretna in lahko gibljiva, tako da z lahkotno poišče jajčno stanico. V zvezi s tem sta se razvila v naravi tekom dolgotrajnega razvoja dva spola, ženski in moški.

V oplodeni jajčni stanici morajo torej tičati, na nek nam še neznan način, vse lastosti oziroma razvojne možnosti bodočega bitja. Oplodjena jajčna stanica konja ali zebre mora imeti v sebi vse ono, kar je značilno za vse ali za zebri rod. Seveda si ne smemo misliti teh stvari tako, kakor da bi moral tičati v oplodjenem konjskem jajčecu mlad konjček, v oplodjenem jajčecu zebre pa mala zebrička, ki bi tekom nadaljnjega razvoja enostavno izraščala in se povečevala, dokler se ne bi končno rodil mlad žrebiček oziroma mlada zebrička. Tudi če bi bili naši mikroskopi tisočkrat finejši kot so, ne bi mogli nikdar zaslediti v oplodjenem jajčecu konja ali zebre grive ali v oplodjenem jajčecu zebre lepih, barvnih prog, ki dišijo odraslo žival.

Razvoj živih bitij ni nikakšno izražanje in povečevanje majhnih zasnov, temveč zgolj deljenje oplodene jajčne stanice in žanje iz nje. Tako nastalo telo se dostikrat po velikih ovinkih (žabji paglavci n. pr. imajo rep in škrge, ki se pozneje razsvetijo in ki jih odrasla žival nima več) vedno bolj približuje obliki odraslega živalskega oziroma rastlinskega telesa.

Nekaj pa le tiči v oplodjenih jajčnih staničah različnih bitij. Nekaj, kar povzroča, da so te stanice že ob početku bistveno tako različne, kakor n. pr. odrasla lipa in slon. Nekaj, kar povzroča, da krene oplodjena jajčna stanica lipe že od vsega začetka po popolnoma drugačni razvojni poti kakor oplodeno slonovo jajce, tako da nastane iz ene mlada lipa, iz druge pa mlad slon.

V tem obstoja ta "nekaj", o tem si prirodoslovci še niso na jasnem. Vemo pa, da mora tičati ta "nekaj" že v živih delih oplodene jajčne stanice in da prejšnja pri delitvah te stanice s protoplazmo in z jedrom v vsako stanico telesa. Ta, nam za enkrat še neznan "nekaj", ki tiči nekje v živi snovi stanic in ki edini povzroča svojstvene raz-

like med oplodjenimi jajčnimi stanicami, pa tudi med vsemi telesnimi stanicami živih bitij, imenujejo naravoslovci idioplazma, kar bi se prestavilo po naše tako nekako kot svojevrsna, samodotični živalski ali rastlinski vrsti lastna, samo zanj znana protoplazma ali živa snov. Da prehaja idioplazma pri delitvah oplodene jajčne stanice res na vse stanice telesa, o tem nam pričajo mnogi poizkusi in dejstva, od katerih bomo omenili samo nekatera.

Če odrežemo vrbeno vejico ali list splošno gojene sobne rastline begonije in če vsadimo vejico oziroma list v zemljo, bo končno izrasla iz vejice oziroma lista cela vrba, oziroma cela begonija, ravno tako, kakor da je nastala iz oplodene jajčne stanice. Torej so morale imeti stanice vrbove vejice oziroma lista begonije v sebi ravno isto svojstveno idioplazmo kakor oplodene jajčne stanice, iz katerih je nastala vrba oziroma begonija, ki smo ji odrežali vejico oziroma list.

Podobno je s saditvijo čebulic in gomoljev, kjer morajo imeti vsaj stanice brstičev, iz katerih zrastejo zelene rastline, isto idioplazmo kakor oplodene jajčne stanice, iz katerih so nastale zelene rastline, katerih čebulice oziroma gomolji smo porabili. In sedaj si lahko odgovorimo na vprašanje, ki smo si ga postavili že na koncu prvega poglavja: "Kje je vzrok za značilen način reagiranja regrata na zunanje življenjske pogoje? Kaj povzroča, da more in mora reagirati le 'po svoje' reagirati na zunanje pogoje, da se more le na 'sebi lasten način prilagoditi spremenjenim življenjskim pogojem'?"

V vseh svojih staničah, torej tudi v staničah korenike in semena ima regrat vedno isto idioplazmo. Idioplazma pa določa vedno le na en in edini način, kako bo reagiral razvijajoči se regrat na zunanje pogoje. Kljub vsem poizkusom, ki smo jih podvzeli z njim, je ohranil vedno isto idioplazmo v semenu in v koreniki, v nižini in na planini. Idioplazma odloča, da se razraša drugače kakor vsa druga živa bitja, idioplazma mu določa meje prilagodljivosti, idioplazma odloča, da ne more nikakor in nikdar drugače kakor stvarjati v dolini kratke korenike in visoka stebila, na planini pa dolge korenike in nizka stebila.

Kar loči živa bitja med seboj, je potemtakem idioplazma, ki je različna pri živalskih in rastlinskih vrstah. Vse druge razlike, ki jih opazimo na živih bitjih, so nekaj naknadnega, povzročene po razvoju, ki je potekal ves čas pod vplivom različnih idioplazem. Skoraj gotovo ne bomo mogli z našimi okornimi pripomočki nikdar zvedeti, kakšna je razlika v nad vse finem ustroju idioplazem; mogoče so malenkostno različne snovi, ki sestavljajo različne idioplazme, ali kaj podobnega. Naj so te malenkostne razlike takšne ali drugačne, vendar povzročajo že od vsega začetka.

ka povsem svojevrsen potek, hlastrost in dolgotrajno razvoja.

Vendar bi se motil, kdor bi mislil, da imajo vsi pripadniki ene in iste rastlinske ali živalske vrste, n. pr. vsi psi isto idioplazmo. Tudi če se razvijata pes jazbecar in koder pod popolnoma enakimi pogoji, ne bosta radi tega postala enaka, temveč eden bo še vedno jazbecar, drugi pa koder. Obadva imata pač različni idioplazmi, ki povzročata, da poteka tudi pod čisto enakimi pogoji razvoj vsakega v svojo smer. Vsaka živalska in rastlinska vrsta vsebuje vse polno podvrst, pasem, plemen in zvrsti, katerih vsaka ima značilen način odzivanja zunanjim pogojem in značilno idioplazmo. Najmanjše edince v naravi pa so čiste linije ali čisti tipi, ki jih sestavljajo vsi poedinci, ki imajo popolnoma enake dioplazme. Tekom nadaljnjih razmotavanj bomo spoznali, da se čiste linije v naravi le težko ohranijo in da so radi tega zelo redke.

Vzgojiti čisto linijo ni lahko. Najlažje dosežemo to pri takih bitjih, ki združujejo v sebi oba spola, kjer nastajajo moške in ženske spolne stanice v istem telesu in kjer se tako nastale spolne stanice tudi lahko združijo. Združitve moške in ženske spolne stanice, nastale v istem telesu, se imenuje samoplodnja. Bitje, ki se razvije po samoplodnji, ima kljub temu, da je nastalo potom združitve dveh spolnih stanic, enega samega starša. Poznamo mnogo rastlinskih in živalskih vrst, pri katerih sta oba spola vtelesena v enem samem bitju. Vendar ni pri vseh teh vrstah možna samoplodnja, ker ima večina takih živalskih in rastlinskih vrst vse polno uredb, radi katerih je samoplodnja onemogočena. Umetno jo lahko povzročimo pri različnih rastlinskih vrstah, n. pr. različnih vrsteh fižola ali graha.

(Dalje prihodnjič.)

Usoda Mazurov po vojni

London. (ONA).—Poljski pisatelj Anton Boguslavski je naslovil časopis poljske vlade v Londonu, Dzienniku Polskemu, pismo, v katerem zahteva, da se zagotovijo Mazurom v Vzhodni Prusiji posebne pogoje. Mazuri so poljsko plemo, ki je uspešno kljubovalo vsem nemškim poskusom, da jih asimilirajo. Boguslavski pravi, da ne bi bilo pravičeno, ravnati z Mazuri prav tako kot z Nemci in zahteva, da se Poljaki domenijo z Rusi, da ostanejo Mazuri zaščiteni—in da se jih oddeli od pravih Nemcev.

Umor francoskega igralca zanikan

Pariz, 31. avg.—Prijatelj filmskega igralca Maurica Chevalierja so zanimali poročilo, da so ga umorili francoski gerilci. Tzjavili so, da se nahaja živ in zdrav v La Boci v bližini Cannesa na Rivijeri. Chevalier je bival več let v Ameriki. V Francijo se je vrnil pred izbruhom sedanje vojne.

Zemljevid južne Francije, kjer so se po zelo srečni invaziji naglo razširile zavezniške čete na vse strani. Južno-zapadno Francijo so Nemci izpraznili, ne da bi čakali zavezniške vojske, toda prej so razbili vse vojne naprave in aklažišča.

General Eaker

General Ira C. Eaker je bil šolski učitelj v državi Oklahomi, ko je izbruhnila prva svetovna vojna. Sedaj je na čelu zavezniških zračnih sil v Sredozemlju. Leta 1927 je bil odlikovan, ker je uspešno zavrnil polet okrog južno-ameriškega kontinenta. Na tem poletu "dobre volje" je pokazal tudi izredne sposobnosti in letalsko izurnost pod najtežjimi okolščinami, na katere je naletel tekom poleta.

Dve leti pozneje je Eaker zopet desegal izreden rekord, ko sta z generalom Spantzom vzpostavila rekord vztrajnosti in sta obdržala letalo "Question Mark" v zraku celih 150 ur—za ta nadaljnji uspeh v letalstvu je bil odlikovan z letalskim križcem in pozneje si je pridobil z raznimi letalskimi poizkusi in vzletil še dodatna letalska odlikovanja in priznanja.

Nekaj let zatem je sodeloval pri poletu preko kontinenta, tekom katerega so pilotje vodili svoja letala zgolj s pomočjo instrumentov, to se pravi, da so bile izvidne line letal zastrite in niso mogli pilotje videti na zemljo, pa so v kljub temu sledili točno določenim zračnim črtam.

V ostalem je živel Eaker življenje povprečnega letalca ameriške zračne armade. Izučil se je letalstva na letališčih Austin in Kelly v Texasu. Potem je bil poslan na Filippine in je kmalu prišel naprej do čina kapitana in ekspektivnega častnika, ter je bil tudi poveljniški častnik na letališču v Manili. Pozneje je tudi bil v vodstvu na letališču Mitchell blizu New Yorka in pride-ljen je bil tudi za nekaj časa armadni zračni poštni službi. Temu aktivnemu službovanju je sledilo še šolanje v zračni taktiki in tehniki, kot tudi nameščenje v uradu šefa zračnih korov v Washingtonu.

General Eaker se je poleg avia-

tike zanimal tudi za žurnalizem in pravi, da bi hotel po končani vojni podeželski časopis. Studiral je tudi pravo in se zanimal za zgodovino—posebno ga je zanimalo vse, kar ima zgodovina povedati o Napoleonu in pa o ameriškem generalu Robertu E. Leeju.

General Arnold je dober prijatelj Eakerjev in skupno ali v kolaboraciji z njim je spisal tri knjige o letalstvu. Zadnja od teh knjig se imenuje "Army Flyer," ter je učna knjiga za znanstveno poučevanje aviatike. To knjigo sta stara prijatelja, sedaj generala, spisala, ko sta bila skupaj na poletu v Alaski.

Kot oseba je gen. Eaker zelo vpluden človek, hladnega nastopa, bolj počasn v govoru, dočim je njegova postava srednja in bolj čokata, obraz pa poln in čeden. Zda mu je 54 let in rodil se je v Field Creeku, Texas. Zelo rad ima šport, posebno drsanje na ledu, tennis, jahanje in golf.

V letu 1942, ko je bil Eaker v vojni dva meseca, je bil imenovan za brigadnega generala v evropskem vojnem teatru. Poveljeval je bombni skupini letalcev, ki je napadla Rouen v Franciji. S tem, da je šel s svojimi možmi, ko so bombardirali cilje, je dokazal, da je v pravem glede svoje teorije, ki jo je zapisal in katera veli: "Ničče, ki ni bil nikdar sam udeležen v zračnih bojih, ne bi smel delati načrtov za take napadalne poletje. Pravi zračni poveljniki ne pošiljajo svojih letalcev v boj, pač pa jih vodijo sami."

Mnogo je delal skupaj tudi z angleškim zračnim poveljnikom, maršalom Arthurjem Traversom, ki je imel bogate izkušnje v poveljevanju v nočnih bombnih napadih. Poznala sta se že pred vojno in sta tako postala iskrena prijatelja. Eaker je bil posebno zainteresiran v to, da nauči svoje letalce točne pogoditve tarče in v tem je tudi tako dobro uspel, da je prejel v mesecu avgustu odlikovanje srebrne zvezde, kar je četrto najvišje vojaško odlikovanje.

Spomladi l. 1943 je bil gen. Eaker imenovan za poveljnika 8. ameriške zračne sile v Angliji. Medtem, ko so Angleži nadaljevali z nočnim bombardiranjem, so ameriški letalci uvedli precizno bombardiranje podnevi. Toda kmalu pa je bila skoro celotna sila 8. armade poslana v Severno Afriko in Eaker si je moral sestaviti novo zračno silo. V tem je uspel v toliko, da je koncem leta njegova nova posadka 8. armade napravila preko 82 poletov nad Evropo ter uničila 1782 sovražnih letal, svojih pa je zgubila samo 419.

Ko so ga v Angliji vprašali, naj napiše govor, je skromno dejal: "Dokler ne pokažemo, kaj smo zmogli storiti, ne bomo mnogo govorili. Upamo pa, da boste, ko se spet poslovimo od vas, veseli, da smo bili tukaj." K tem njegovim besedam so pridali Angleži lepo gesto, ko so ga jeseni l. 1943 odlikovali z viteškim redom in je bil povabljen h kralju v avdienco.

Sedaj general Eaker poveljuje Sredozemski zračni sili ter ima

Slovenska Narodna Podporna Jednota

2657-59 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Illinois

GLAVNI ODBOR

Izvršni odbor

VINCENT CAINKAR, gl. predsednik 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER, gl. tajnik 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON TROJAR, gl. pomočnik tajnika 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL, gl. blaginjski 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
LAWRENCE GRADISHEK, tajnik bol. odd. 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MICHAEL VRHOVNIK, direkt. mlad. oddel. 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
PHILIP GODINA, upravitelj glasila 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANTON GARDEN, urednik glasila 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.

Podpredsedniki

MICHAEL R. KUMER, prvi podpredsednik Box 64, Universal, Pa.
CAMILUS ZARNICK, drugi podpredsednik 3587 W. 62th St., Cleveland 2, Ohio

Distriktalni podpredsedniki

JOS. CULKAR, prvo okrožje 417 Woodland Ave., Johnstown, Pa.
JAMES MAGLICH, drugo okrožje R. D. No. 1, Oakdale, Pa.
RAYMOND TRAVNIK, tretje okrožje 7935 Middlepointe, Dearborn, Mich.
JOHN SPILLER, četrto okrožje 3979 Randall St., St. Louis 18, Mo.
URSULA AMBROZICH, peto okrožje 418 Pierce St., Eveleth, Minn.
EDWARD TOMSIC, šestno okrožje 523 W. 7th St., Walsenburg, Colo.

Gospodarski odbor

MATH PETROVICH, predsednik 553 E. 131st St., Cleveland 10, Ohio
VINCENT CAINKAR 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. VIDER 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
MIRKO G. KUHEL 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
JACOB EUPAN 1460 So. Lombard Ave., Berwyn, Ill.
LONALD J. LOTRICH 1837 So. Trumbull Ave., Chicago 23, Ill.
RUDOLPH LISCH 790 E. 260th St., Euclid 17, O.

Poradni odbor

ANTON SHULAR, predsednik Box 27, Arma, Kansas
FRANK VRATARIČ 215 Tener St., Luserna, Pa.
ANDREW BARBIC 18611 Muskoka Ave., Cleveland 18, Ohio
ANDREW VIDRICH 706 Forest Ave., Johnstown, Pa.
JOSEPHINE MOČNIK 772 E. 185th Street, Cleveland 18, Ohio

Nadzorni odbor

FRANK ZAITZ, predsednik 2301 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
ANDREW GRUM 17182 Snowden, Detroit 21, Mich.
JOHN OLIP 331 So. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.
FRED MALGAI 35 Westlawn Ave., Peru, Ill.
JOSEPH FIFOLT 1237 E. 60th St., Cleveland 3, Ohio

Glavni zdravnik

DR. JOHN J. KAVERNIK 3219 So. Ridgeway, Chicago 23, Ill.

v svojem področju letalce, ki izvajajo obratne polete med Rusijo in Italijo. Ko so Rusi prvič dali sredozemski komandi na razpolago svoje letalske baze, je na enem od prvih obratnih poletov spremljal svoje letalce sam general Eaker—vedno strogo se držeč svojega pravila, da dober zračni poveljnik ne pošilja svojih letalcev v boj, pač jih vodi v boju. Na poti nazaj v Italijo je nadziral bombardiranje točk na Madžarskem in v Rumuniji.

—Common Council—Flis.

Jugoslovanska taborišča v Egiptu

Po pismu, datiranem 23. maja t. l., katero je Petar Antičević, tajnik enega okrožnih odborov v El Shattu, pisal svojemu prijatelju Jožu Tomaševiću v Mount Ranierju, Md., sestavlja organizacijo taborišč jugoslovanskih partizanskih beguncev sledeči organi:

Osnovni odbor, ki nadzoruje sledeče okrožne odbore:

1.) Upravni—s sekcijami za poštno službo, statistiko, parti-

zansko stražo, sodišča in splošno administracijo.

2.) Ekonomski—s sekcijami za hrano, obleko, obutev, kantino in blaginjo.

3.) Prosvetni—s sekcijami za šolski pouk, izobrazbo odraslih, verski pouk in športne aktivnosti.

3.) Tehnični—s sekcijami za javna dela, logarske delavnice, vzdrževanje zgradb in regulacija prometa.

5.) Zdravstveni—s sekcijami za usno propagando, umetniške aktivnosti in propagando skozi tisk.

Begunci so organizirali svoje lastno gledališče, ljudsko univerzo (za izobrazbo odraslih), osnovno šolo, višjo šolo, tečaje za tuje jezike in tečaje za ne-pismene.

V taborišču vlada vzorna disciplina, red in snaga. Posebno hvalevredna je snaga, če se vzame v ožir neznosno klimo, žarke puščave, v kateri se El Shatt nahaja, ter omejena količina vode, ki je ljudem na razpolago.

—ZOJSA.

Zamenjajte svoje nerabljene električne naprave za vojne znamke

Mrs. Smith je otožna!

"Med tem ko se muči na vojnem delu, je zelo v skrbeh o hišnem delu... Ker potrebuje vacuum čistilec, pa ga dobiti ne more!"

Mrs. Smith in druge na vojnih delih in domačem gospodinjstvem delu zaposlene ženske potrebujejo električne naprave za ohranitev časa na domu. Ampak vsled vojne so te vojne ugodnosti zelo v pomanjkanju. Da se preskrbi naprave za take ženske, vam bo vsaj trgovec električnih naprav ZAMENJAL vojne znamke za take električne pripomočke, katerih vi ne rabite več. On vam celo da znamke tudi za pokvarjene stvari, katere on še lahko popravi.

Tu je nekaj takih potrebnih električnih stvari: Vacuum čistilec, likalniki, pralni stroji, prašilci in hladilnice. Kaj mislite k temu? Ali ne bi dali roko in pomagali vojni delavki z ZAMENJAVO nerabljenih električnih naprav za vojne znamke?

COMMONWEALTH EDISON COMPANY

PRIPOMBA: Commonwealth Edison Company ne kupuje različenih električnih pripor. da bi jih iznova prodajala, pač pa bo s vso celotno močjo trgovcem z električnimi pripravami v Chicagu pri tem programu zamenjavanja v vojnem času.

Ameriški vojniki padalske pehote v transportnem letalu C-47 na poti na invazijo južne Francije. Malo pred skokom iz letala so si še priglali cigarete.

BOGOMIR MAGAJNA

"Milostljiva," je rekel Simon med globokim

(Dalje prihodnjič.)

(Dalje prihodnjič.)

IVAN CANKAR

duho ter ga ne izpustim. Če me zmerja, če vpije nad meno, se mu vljudno priklonim, se mu prijazno nasmehnem: "Da, gospod, koristno je in dobro, če a človek malo pljuča razkriči; zdravniki so potrdili. In hude besede niso greh; mlajši župniki celo pravijo, da je Bogu dopadljivo, če recimo prijatelj pozdravi prijatelja: O hudiča, kod si pa hodil? . . . Kar kriči, kar razmahni se, saj vem, da vse drugače misliš!" In če bi me pred pragom pehal in suval, kakor je pritlikav, bi ga narahlo odrinil, bi se mu vljudno priklonil in prijazno nasmehnil ter bi rekel: "Zmerom je zdravo, gospod, da se človek malo izmuči in razgreje, posebno takole pod večer; kajti pisarniško življenje ubija, napravi človeka mehkužnega. Le nikar se ne boj zamere, saj vem, da ne misliš name, temveč na svoje zdravje!"—Take reči sem bil sklenil:

Spal sem tisto noč slabo in

"Ali si prišel? Ali ne lažejo moje oči? Stavil bi cekin . . . Pozdravljen, prijatelj! Tudi moja žena te pozdravlja. Toda ona . . . saj veš—ženska! Ženske se ne zanimajo za umetnost, niti ne ob nedeljah in praznikih. Zanimajo se rajše za mačke, za pse, za papige. Moja, recimo, se zanima za dišave. Pomisli, kaj ti pravi—da ima vsak človek svoj poseben duh, kakor svoj obraz in svoj glas? Rekel boš, ali pa si vsaj misliš, da je to pasja mrdrost . . . pa vendarle je čudno!"

"Ali pojdeva takoj? Ali se odkriše v navilono? Jaz se!"

kancev in južnih demokratov, s
viti pri tajniku svoje države in

reakcionarne koalicije republi-
mora vaak vojak vnaprej prija-
brati se s slovensko

Nov naročnik ☐

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐